

Archeologienota met beperkte samenstelling

Laakdal Nikelaan 10

Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota met beperkte samenstelling
Laakdal Nikelaan 10

Auteurs

Camille Krug

Erkende archeoloog

David Demoen (2015/00062)

BAAC-Projectnummer

2018-0312

Plaats en datum

Gent, 17 mei 2018

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 640
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

Inhoud

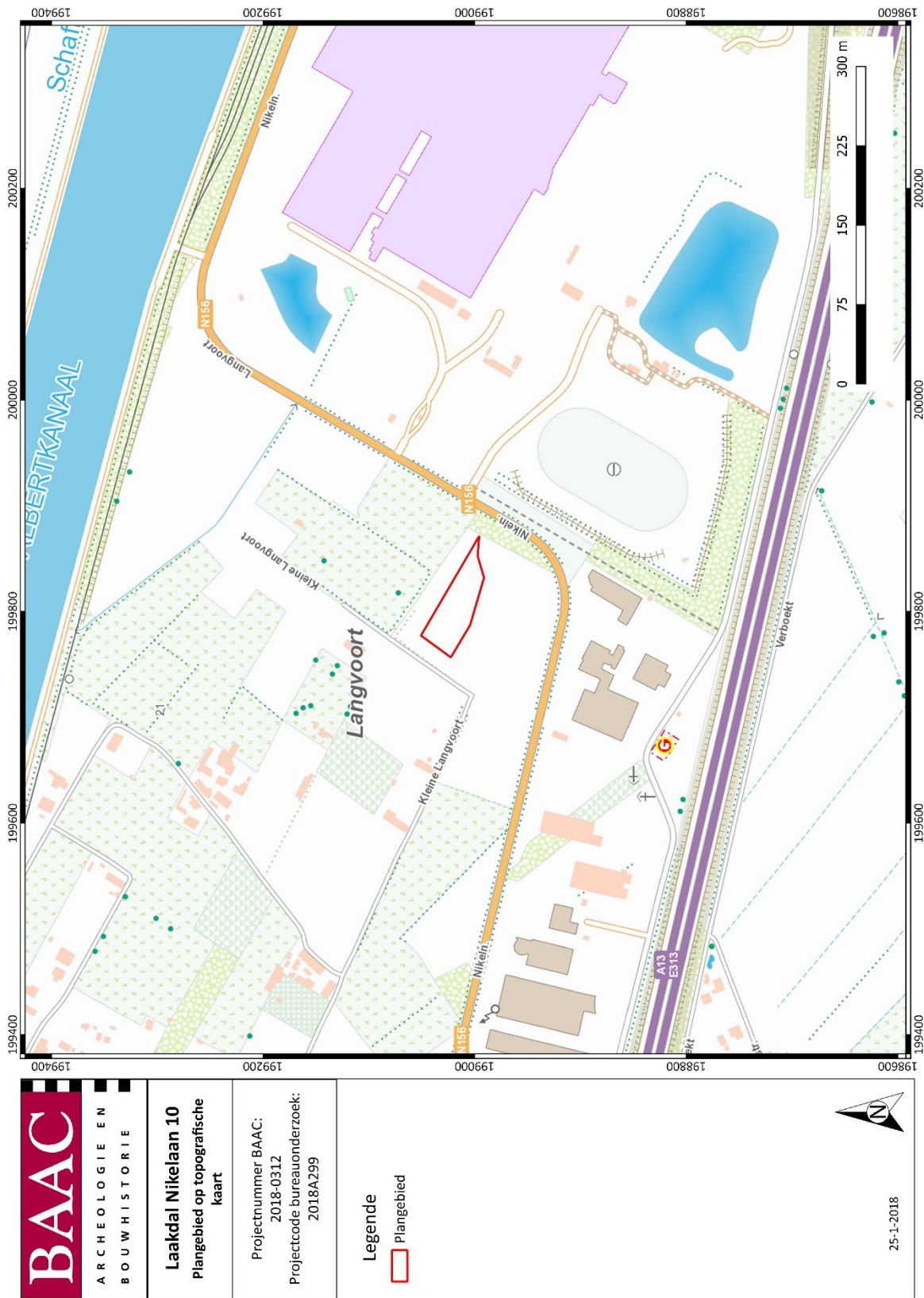
1	Bureauonderzoek	1
1.1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1	Administratieve gegevens	1
1.1.2	Juridisch kader en onderzoekstraject	4
1.1.3	Aanleiding	4
1.1.4	Gekende verstoringen	5
1.1.5	Geplande werken en bodemingrepen	8
1.1.6	Randvoorwaarden	8
1.2	Werkwijze en strategie	9
1.2.1	Onderzoeksvragen	9
1.2.2	Heuristiek	9
1.3	Assessmentrapport	10
1.3.1	Historische beschrijving	10
1.4	Synthese en verwachting	15
1.4.1	Synthese: datering en interpretatie onderzoeksterrein	15
1.4.2	Archeologische verwachting en potentieel op kennisvermeerdering	15
1.5	Samenvatting	16
2	Gemotiveerd advies	17
2.1	Afwezigheid van een archeologische site	17
2.2	Impactbepaling	17
2.3	Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek:	17
3	Bijlagen	19
3.1	Lijst met figuren	19
4	Bibliografie	20

1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

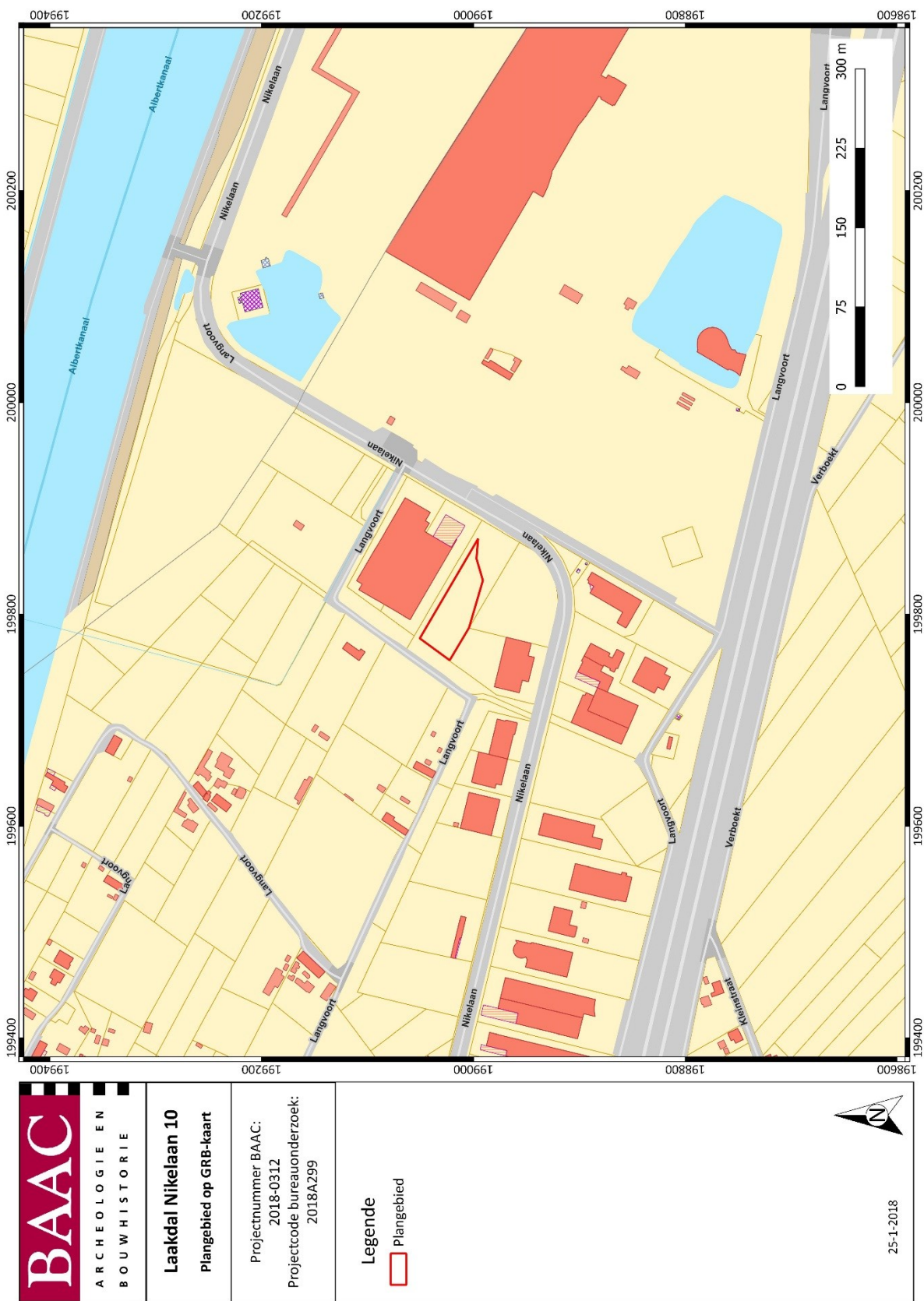
1.1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Laakdal, Nikelaan 10
Ligging	Nikelaan 10, deelgemeente Vorst, gemeente Laakdal, provincie Antwerpen
Kadaster	Laakdal, Afdeling 4, Sectie C, Perceel 552f
Coördinaten	Noord: x: 199778.01, y: 199050.15
	Oost: x: 199870.01; y: 198995.87
	Zuid: x: 199832.39; y: 198920.66
	West: x: 199757.16; y: 199021.94
Oppervlakte onderzoeksterrein	9.990 m ²
Oppervlakte bodemingrepen	2.569 m ²
Projectcode BAAC Vlaanderen	2018-0312
Bureau- onderzoek	Projectcode
	2018A299
	Erkend archeoloog
	David Demoen (2015/00062)
	Betrokken actoren
	Camille Krug (veldwerkleider; archeoloog)
	Betrokken derden
	N.v.t.

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart¹

¹ AGIV 2017a

Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)²

² AGIV 2016b

1.1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving.

1.1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een omgevingsvergunningsaanvraag heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer asfaltverharding gelegd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit mogelijk een onomkeerbaar informatieverlies.

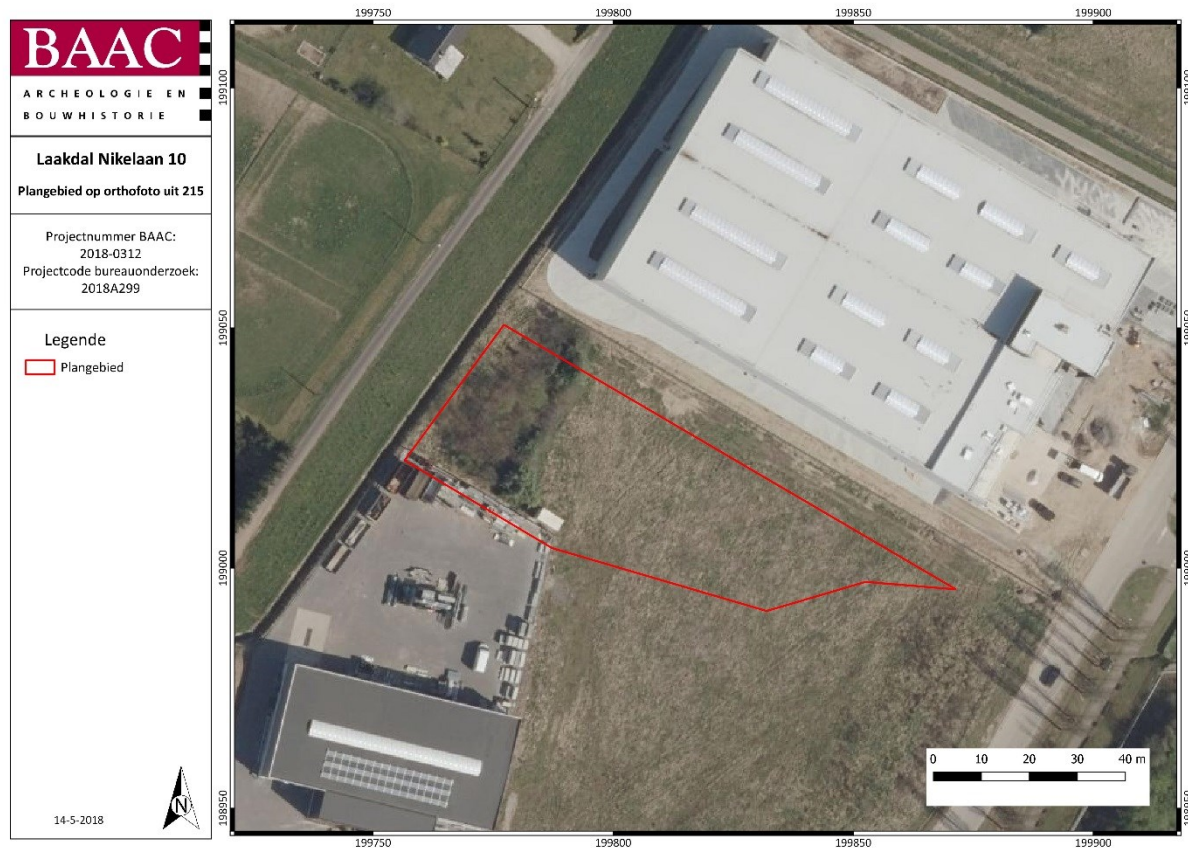
De totale oppervlakte van het plangebied Laakdal Nikelaan 10 bedraagt ca. 9.900 m². De geplande ingrepen hebben een gezamenlijke oppervlakte van meer dan 1.000 m². Het plangebied valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone. Het is niet binnen een zone aangeduid op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie). De oppervlakte van het plangebied is 9.900 m² groot, de bodemingrepen in deze zone hebben een oppervlakte van ca. 2.569 m².³

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016b.

Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor 'beschermde onroerend erfgoed' opgenomen in het Geoportaal.

1.1.4 Gekende verstoringen

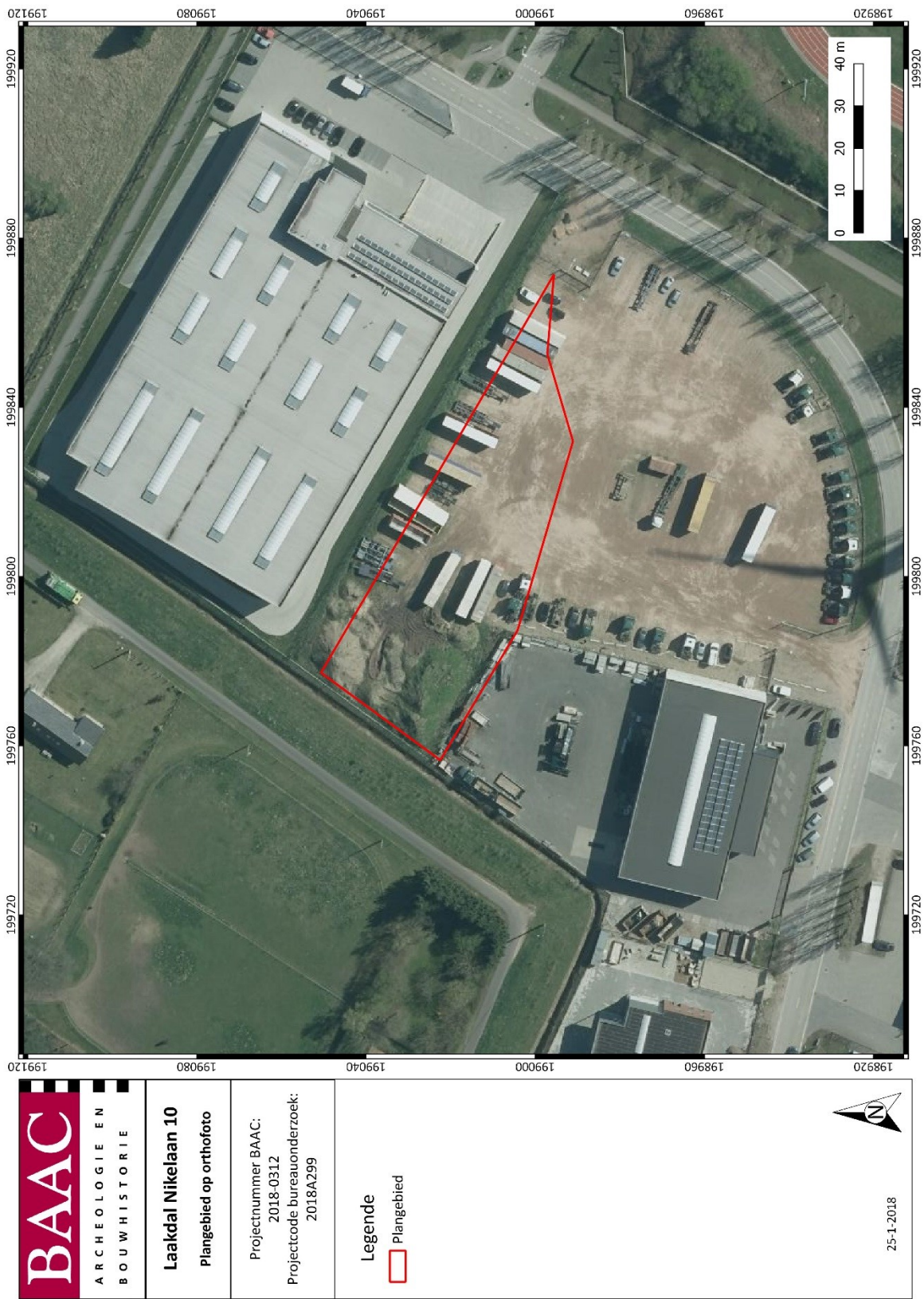
Over het gehele oppervlakte van het plangebied is in 2016 (Figuur 3) de bodem afgegraven tot een diepte van 0.25 m⁴ (Figuur 5) en voorzien van een steenpuinkoffer (Figuur 4). Hoewel dit zeer ondiep is bestaat de mogelijkheid dat dit de eventueel onderliggende archeologie deels verstoord heeft.

Figuur 3: Plangebied op orthofoto (2015)⁵

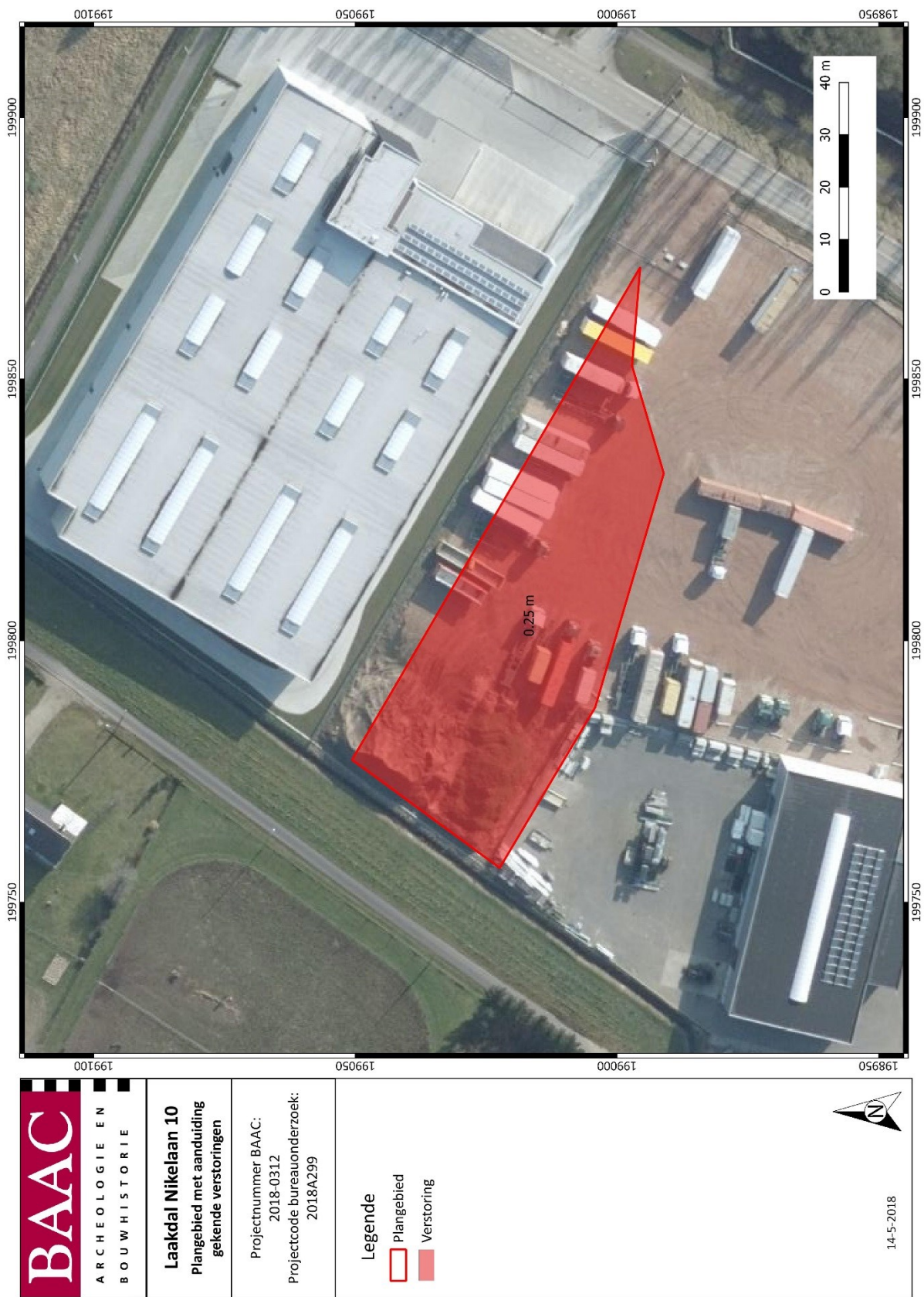
⁴ Informatie verkregen bij initiatiefnemer.

⁵ AGIV 2015.

Figuur 4: Plangebied op orthofoto met puinkoffer⁶

⁶ AGIV 2017b

Figuur 5: Plangebied op orthofoto met aanduiding gekende verstoringen⁷

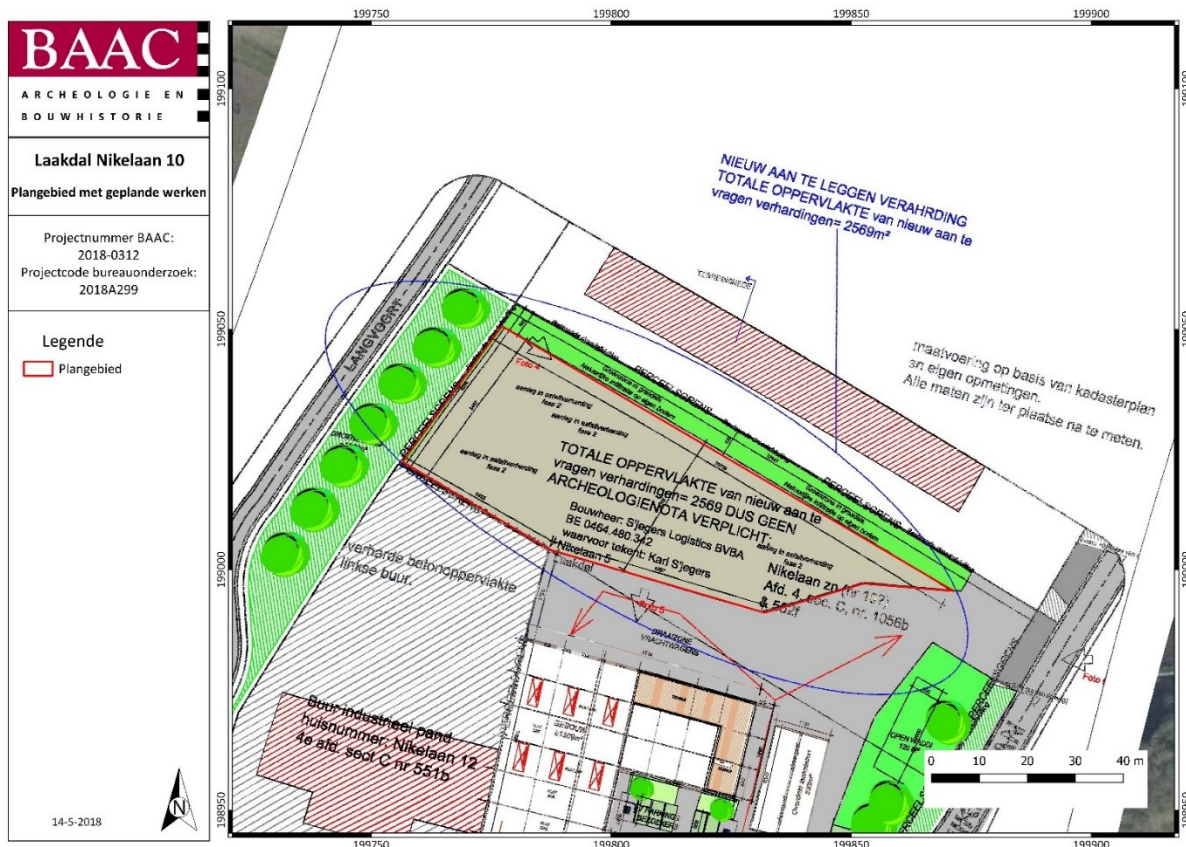
⁷ AGIV 2017b.

1.1.5 Geplande werken en bodemingrepen

De opdrachtgever plant op het plangebied een verharde parking aan te leggen over een oppervlakte van 2.569 m². Deze wordt direct bovenop de huidige steenpuinkoffer aangebracht. Bovenop wordt een fijnnivellatie van max. 5 cm aangebracht. Hierboven komen dan weer twee asfalt lagen; een onderlaag van 5 cm en een eindlaag van 5 cm wat leidt tot ongeveer 0.4 m opbouw (Figuur 6). Doordat de puinkoffer of onderliggende bodem niet wordt afgegraven voor de aanleg van de verharde parking hebben de toekomstige ingrepen geen impact op de eventueel aanwezige archeologische waarden.

1.1.6 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

Figuur 6: Inplanting plangebied met aanduiding voorziene werken⁸

⁸ Plan aangebracht door initiatiefnemer

1.2 Werkwijze en strategie

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

Binnen de opzet van deze archeologienota met beperkte samenstelling wordt enkel ingegaan op een doorslaggevend aspect van de historiek van het onderzoeksterrein (zie C.G.P.12.5.3.3.). Een confrontatie van dit aspect met de toekomstige werken wijst immers uit dat de toekomstige werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd met aantoonbare zekerheid geen verstoringen zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed. In deze archeologienota is het doorslaggevend aspect de diepgaande verstoring veroorzaakt door het afgraven van de bodem en de aanleg van de puinkoffer.

1.2.1 Onderzoeksvragen

In het kader van een *Archeologienota met Beperkte Samenstelling* wordt in dit bureauonderzoek slechts twee onderzoeksvragen behandeld, namelijk:

- Wat is de impact van de geplande werken?
- Hoe groot is de kans dat door de geplande werken archeologische waarden aangetast zullen worden?

1.2.2 Heuristiek

Het doel van het bureauonderzoek in het kader van een archeologienota met beperkte samenstelling is het beschrijven van het ene doorslaggevende element op basis waarvan wordt beslist dat door de geplande werken zeker geen archeologische waarden worden bedreigd. Hiertoe werd een beperkt bureauonderzoek uitgevoerd.

Voor de bureaustudie werd beroep gedaan op een aantal de gekende administratieve en geografische kaarten en bronnen:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Ferrariskaart (1777)
- Orthofoto's (1971-nu)

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

1.3 Assessmentrapport

Binnen het assessmentrapport wordt enkel ingegaan op de historiek van het onderzoeksterrein. Wanneer men dit kader (met als **doorslaggevend aspect de diepgaande verstoring door eerder uitgevoerde werken**) confronteert met de krijtlijnen van de toekomstige werken, kan men immers besluiten dat de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd geen impact hebben op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed.

1.3.1 Historische beschrijving

Om na te gaan of het plangebied onderworpen dient te worden aan verder archeologisch onderzoek moet eerst van naderbij bekeken worden in welke mate dit reeds verstoord is door ingrepen in het verleden. In wat volgt wordt de historiek van het plangebied en de reeds uitgevoerde bodemingrepen besproken.

Vooreerst werden een aantal historische kaarten geconsulteerd uit de 18de en 19de eeuw. Op de Ferrariskaart (1771-1778) is te zien dat het plangebied gelegen is in een landelijke omgeving (Figuur 7). Het landschap bestaat grotendeels uit een veld met lage begroeiing, omringd door verschillende percelen van akkers en velden die afgebakend worden door hagen, zo wordt een hekkenlandschap gevormd. Hier en daar worden de velden doorsneden door landwegen geflankeerd door bomenrijen. Ten noorden van het plangebied loopt een waterloop. Op de daaropvolgende historische kaarten wordt een weg afgebeeld die van noord naar zuid loopt. Dit is het enige verschil met de Ferrariskaart. Deze oude kaarten staan echter in schril contrast met de hedendaagse situatie. Het landelijke karakter van de omgeving is verdwenen aan het einde van de 20^e eeuw en heeft plaats moeten maken voor de aanleg van een industriegebied tijdens de jaren '90. Tijdens deze periode is eveneens de Nikelaan aangelegd.

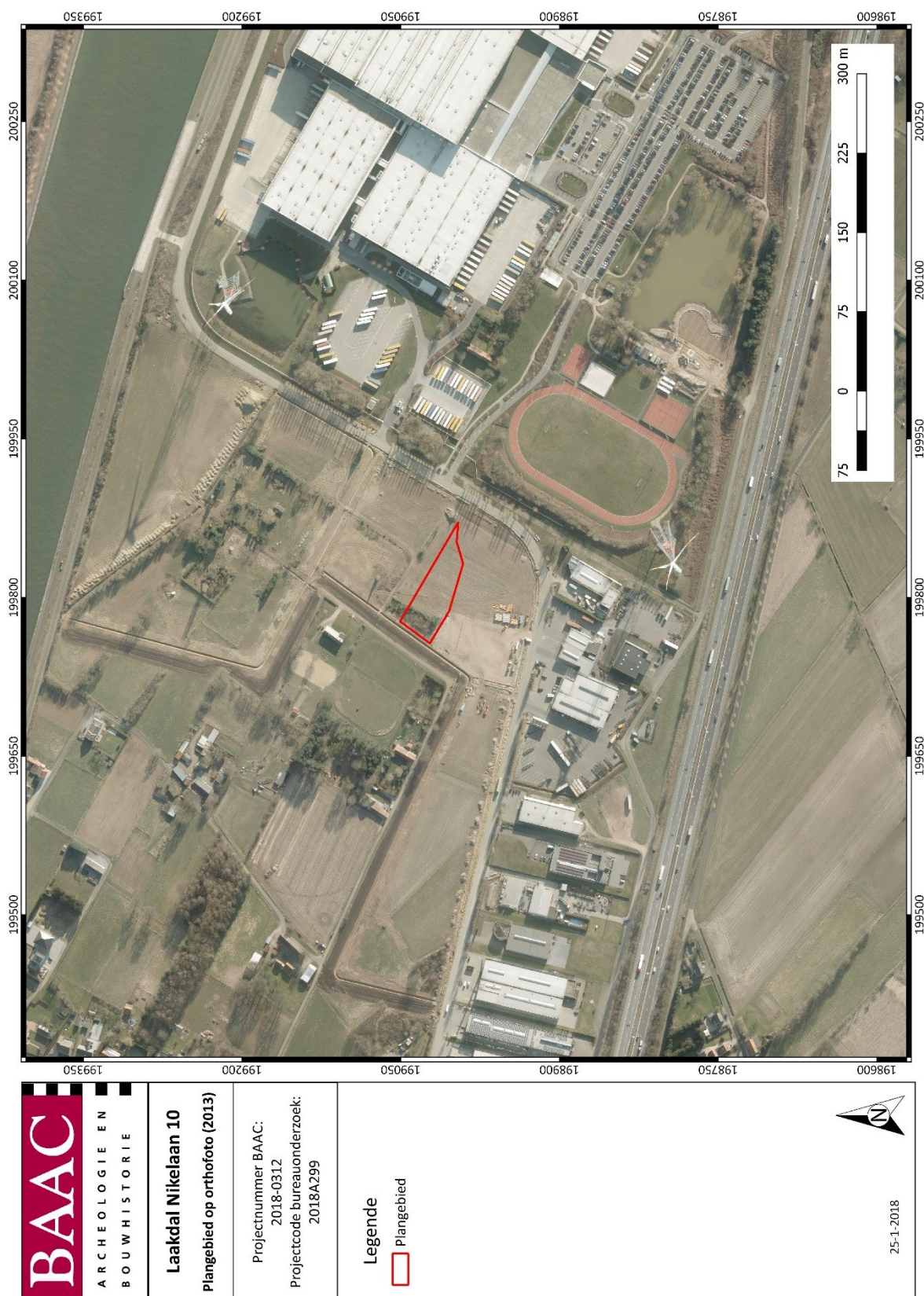
Op de luchtfoto's vanaf het begin van de jaren '90 is te zien dat het industrieterrein steeds verder uitbreidt tot tegen de Nikelaan, ten zuiden van het plangebied. Het grondgebied tussen de Nikelaan en het Albertkanaal blijft landelijk, met verspreide bewoning tot de eerste industriegebouwen verschijnen vanaf 2013. (Figuur 8) In 2015 is het plangebied omringd door loodsen. (Figuur 9) Het terrein zelf blijft echter een weiland, met bijhorend bosje in het westen, tot in 2016. Op de luchtfoto's is duidelijk te zien dat het weiland heeft plaatsgemaakt voor een verharde bodem waarop voertuigen geparkeerd staan (Figuur 10). De afgraving heeft een diepte van ca. 0.25 m.⁹ Het bosje is eveneens verdwenen en de locatie wordt voor grondstockage gebruikt. Dit is de toestand zoals het terrein er de dag van vandaag nog steeds uitziet.

⁹ Informatie aangebracht door initiatiefnemer.

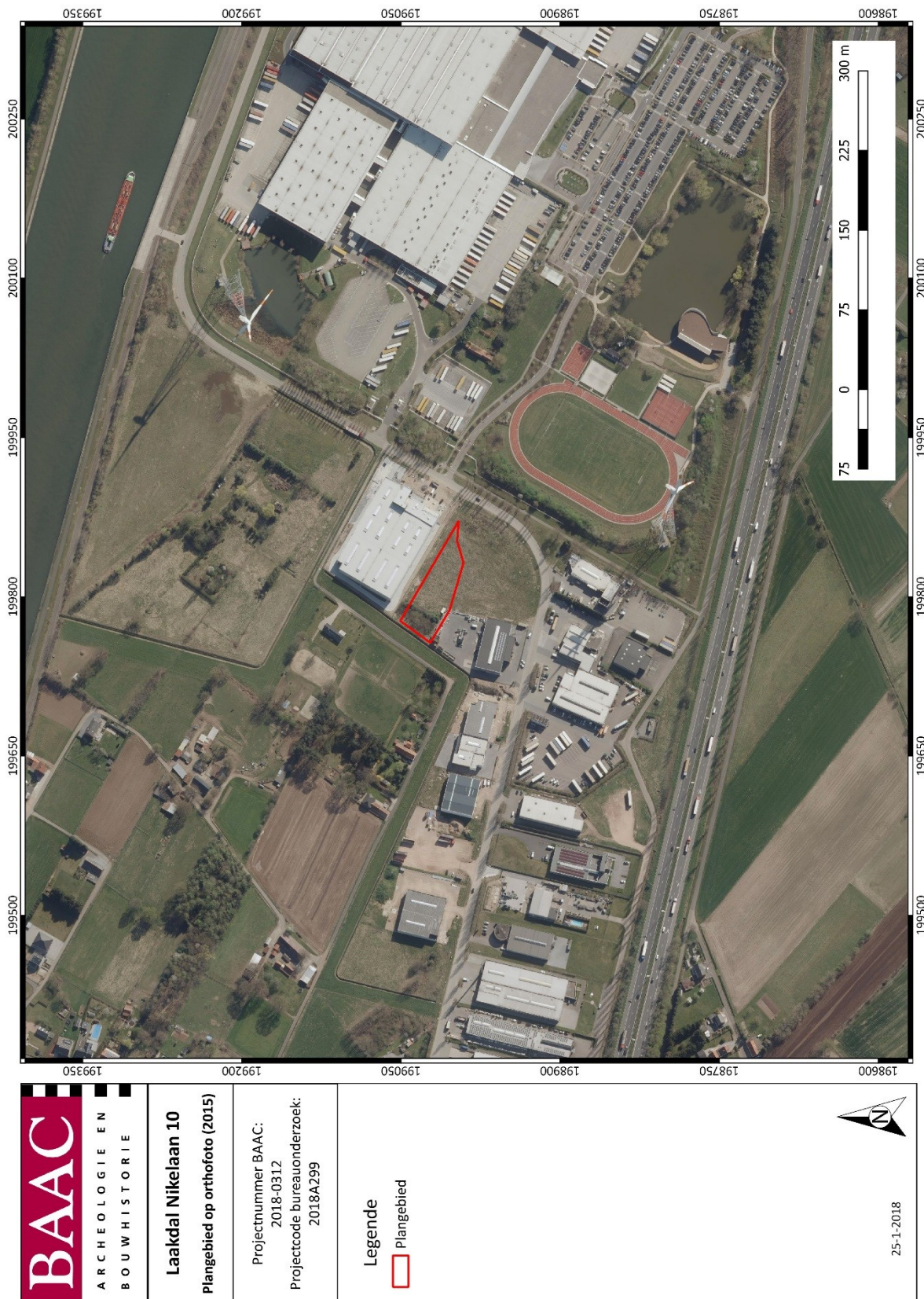
Figuur 7: Plangebied op Ferrariskaart¹⁰

¹⁰ GEOPUNT 2016

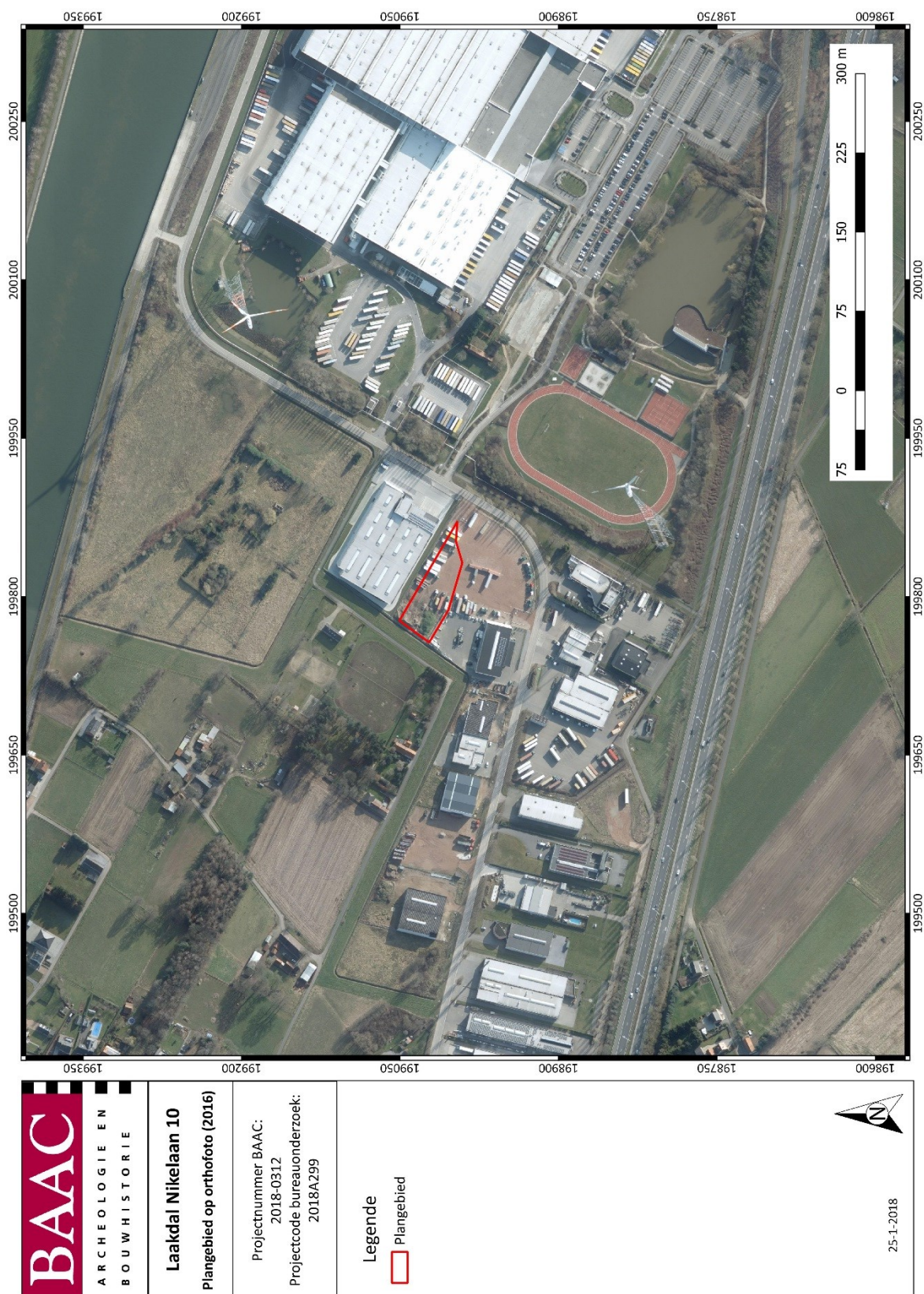
Figuur 8: Plangebied op orthofoto uit 2013¹¹

¹¹ AGIV 2013

Figuur 9: Plangebied op orthofoto uit 2015¹²

¹² AGIV 2015

Figuur 10: Plangebied op orthofoto uit 2016¹³

¹³ AGIV 2016a

1.4 Synthese en verwachting

1.4.1 Synthese: datering en interpretatie onderzoeksterrein

Gezien de opzet van de *Archeologienota met Beperkte Samenstelling* werden binnen het onderzoeksterrein geen concrete archeologische sites of ensembles vastgesteld. Uit de resultaten van het assessmentonderzoek valt weinig af te leiden over de datering van het plangebied. Na het consulteren van enkele 20^e-eeuwse luchtfoto's kon wel vastgesteld worden dat het gebied een sterke ontwikkeling kende aan het einde van de 20^e en begin van de 21^e eeuw door de aanleg van een industriezone. Het is aan het einde van deze periode, in 2016, dat het weiland ter hoogte van het plangebied is afgegraven en vervangen door een puinkoffer. Aan de hand van de historiek van het onderzoeksterrein kan aangetoond worden dat de werken waarvoor een vergunning aangevraagd moet worden geen impact hebben op het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. De aanwezige puinkoffer wordt namelijk niet weggegraven voor de aanleg van de verharde parking. Deze zal als fundering dienen waardoor de bodem niet geroerd wordt. In onderstaande paragraaf worden de indicatoren voor deze bijzonder lage archeologische verwachting gesynthetiseerd.

1.4.2 Archeologische verwachting en potentieel op kennisvermeerdering

Bij de confrontatie tussen de geplande werken en het archeologisch kader van het onderzoeksgebied – in deze de diepgaande verstoring van het plangebied – komt men tot een eenduidige conclusie.

Door de ontwikkeling van het industrieterrein aan het einde van de 20^e eeuw en het begin van de 21^e eeuw. Door afgraving van het terrein en aanleggen van een puinkoffer bestaat de kans dat eventueel direct onder de teelaarde aanwezige archeologische waarden deels verstoord geraakt. Dit is echter geen zekerheid doordat de afgraving slechts tot een 20-tal cm onder het maaiveld rijkt. Er is dus nog een grote kans dat relevant archeologisch erfgoed aanwezig is onder deze verstoring. De geplande werken op het terrein houden in dat het gehele terrein geasfalteerd zal worden. De puinkoffer zal dienen als fundering voor het asfalt dat er bovenop gelegd zal worden. De eventuele archeologische waarden onder de puinkoffer worden dus in geen geval verstoord.

Conclusie: De krijtlijnen van dit onderzoek – de technische kenmerken van de bodemingrepen – brengen met zekerheid een zeer lage complexwaarde van verder onderzoek met zich mee. **Al deze elementen in beschouwing genomen, kan met zekerheid worden aangetoond dat, indien er nog archeologie aanwezig is, de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd nooit impact zullen hebben op het eventueel aanwezig erfgoed binnen het plangebied.** Gezien de impact van de werken (die niet dieper doordringen dan de aanwezige puinkoffer) wordt geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen. Er wordt bijgevolg een vrijgave van het terrein voorgesteld.

1.5 Samenvatting

Naar aanleiding van een omgevingsvergunningsaanvraag heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota met beperkte samenstelling opgemaakt. Er werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd. Binnen het plangebied *Laakdal, Nikelaan 10* zal door de initiatiefnemer geasfalteerde verharding aangelegd worden. De geplande werken bestaan uit aanleggen van verharding bovenop de aanwezige puinkoffer.

De krijtlijnen van het onderzoek – de technische kenmerken van de bodemingrepen – brengen met zekerheid een onbestaande complexwaarde van verder onderzoek met zich mee. Alle elementen in beschouwing genomen, kan met zekerheid worden aangetoond dat de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd nooit impact zullen hebben op het eventueel aanwezig erfgoed binnen het plangebied.

Na de analyse van de geplande bodemingreep kan met andere woorden met één doorslaggevend argument, namelijk de bespreking van de historiek van het plangebied, aangetoond worden dat geen verdere maatregelen nodig zijn omdat de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd geen impact hebben op het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed.

2 Gemotiveerd advies

2.1 Afwezigheid van een archeologische site

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een terrein waar werken uitgevoerd zullen worden met ingreep in de bodem. Na de analyse van de geplande bodemingreep kan met één doorslaggevend argument m.b.t. de bespreking van de historiek van het onderzoeksgebied, aangetoond worden dat geen verdere maatregelen nodig zijn omdat de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd nooit impact zullen hebben op het eventueel aanwezig erfgoed binnen het plangebied. Het doorslaggevende argument hierbij is dat de geplande werken uitgevoerd worden bovenop een voorgaande verstoring.

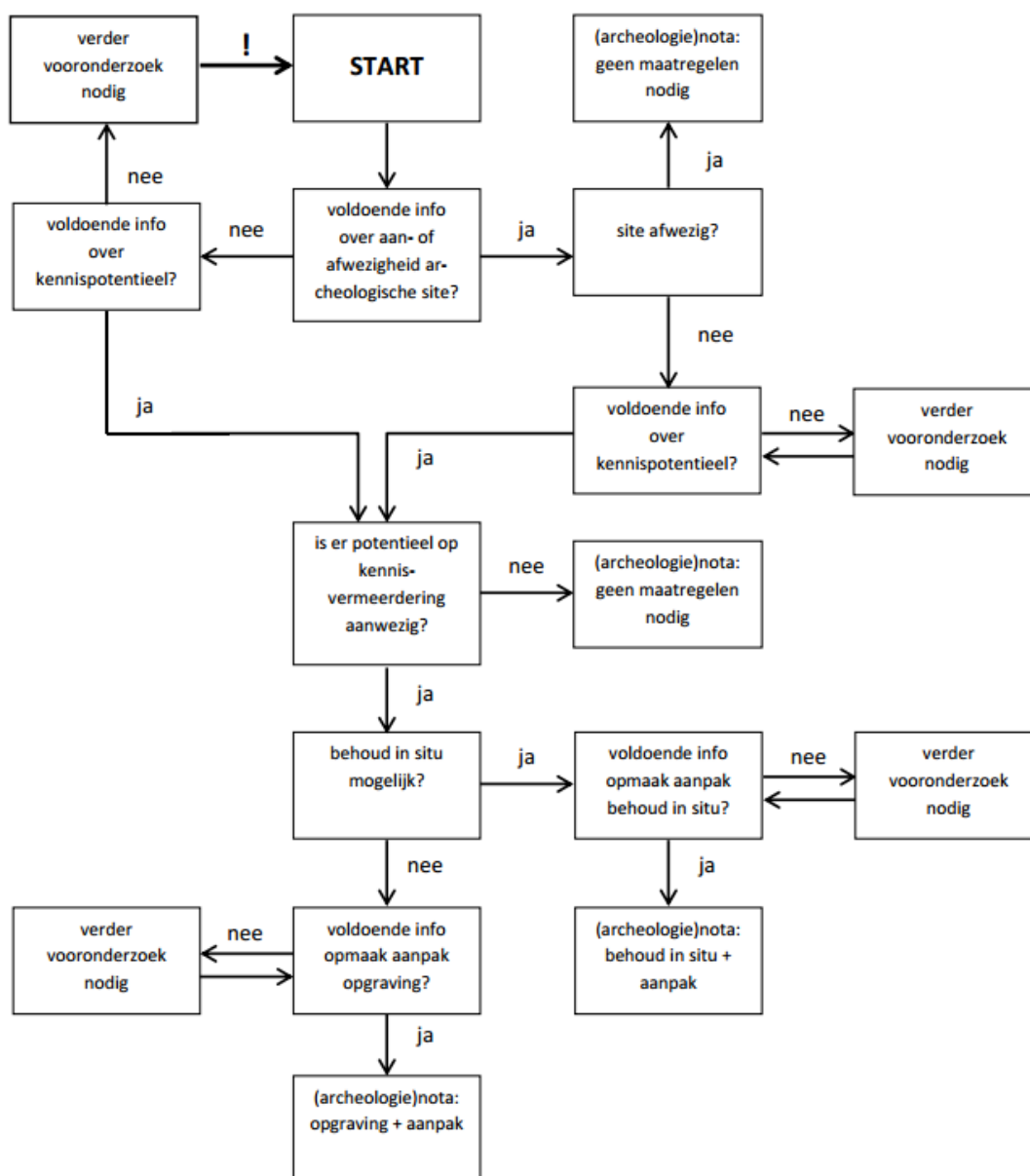
2.2 Impactbepaling

Wanneer de geplande ingrepen geëxtrapoleerd worden op de reeds gekende (historische) verstoring, kan geconcludeerd worden de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd geen impact hebben op het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed.

Het plangebied is mogelijks deels verstoord door ingrepen met betrekking tot de uitbreiding van het industrieterrein in 2016, waardoor het plangebied afgegraven is, waarna een puinkoffer is aangelegd. De geplande ingrepen beperken zich tot de bestaande verstoring. De resultaten van dit bureauonderzoek wijzen aan dat hier geen onverstoorde bodem geroerd zal worden met de geplande ingrepen.

2.3 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek:

De krijtlijnen van dit onderzoek – de technische kenmerken van de bodemingrepen – brengen met zekerheid een zeer lage complexwaarde van verder onderzoek met zich mee. **Al deze elementen in beschouwing genomen, kan met zekerheid worden aangetoond dat de werken waarvoor wel een vergunning moet worden aangevraagd nooit impact zullen hebben op het eventueel aanwezig erfgoed in de rest van het plangebied.** Gezien de impact van de werken en de historiek van het onderzoeksgebied (zijnde de diepgaande verstoring van het terrein veroorzaakt door eerder uitgevoerde werken) wordt geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen. Dit gemotiveerd advies wordt tevens bevestigd door de beslissingsboom C.G.P.5.2 (Figuur 11).

Figuur 11: Beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek.¹⁴

¹⁴ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016a.

3 Bijlagen

3.1 Lijst met figuren

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart	2
Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)	3
Figuur 3: Plangebied op orthofoto (2015)	5
Figuur 4: Plangebied op orthofoto met puinkoffer	6
Figuur 5: Plangebied op orthofoto met aanduiding gekende verstoringen	7
Figuur 6: Inplanting plangebied met aanduiding voorziene werken	8
Figuur 7: Plangebied op Ferrariskaart	11
Figuur 8: Plangebied op orthofoto uit 2013	12
Figuur 9: Plangebied op orthofoto uit 2015	13
Figuur 10: Plangebied op orthofoto uit 2016	14
Figuur 11: Beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek	18

4 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2016a. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 2.0)*, Brussel.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2016b. Geoportaal GGA. Available at: <https://geo.onroenderfgoed.be>.

AGIV, 2017a. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2016a. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2013. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2015. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2017b. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, 2013-2015, Vlaanderen.

AGIV, 2016b. VLAANDEREN AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE: Grootschalig Referentiebestand (GRB).

GEOPUNT, 2016. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.